

ОКТАБРЫНЫҢ КҮЧҮЛҮГ БАЗЫМНАРЫ

(Эгеми 1-ги армия).

Трибуналарга турганнар чыдам-биле уктаган.

Улут Октябрьдин чагымды — Москвадин РСФСР-нин Демократия Советинин шериинин дээди командадала учулушенин курсундагы марширлик эрткин. Учурдун 1918 чылдагы дынамычлары бир дугарында шери парадина киришкен. Оон бээр-ле учулушенин дынамычы Кызыл-Мажалык шөлө бооп турган парадтарга үргүлү кирип келген. Олар чыда 1941 чылда парадка киришкен — курсанттар тускай полктун составына кирип алган, наймыскады камгалып турганнар.

Шөлө күштү техникалардын моторларын даама дынамыч кел чыткан. Чадаг шеринин дайымы машиналарды камгалат транспорттордо М. И. Калинин аттыг мотодайжы Таманын дайымын салдырларнын дайымылар. Бо дайыныга өскөлдөр мурнак «авалейжи» деп атты тымсыкан. Дайын чылдарын дайымын маамдарын салдырларнын парадка кирип турары бо. Октябрь революциянын 62 чыл оюнун парадина кирип эргин таманчылар политикти камгалат дайымы белеткеде өскөлдөр киришкенери-беле эдиле алган.

Таманчыларын «чалгыныг чадаг шериг» — агаар-десант шеригери солаан. Гаарлейжи Кантемир таик дайынынын кел чыдар күчүлү машиналарын моторларын дайымын камгалатна иден аптарган.

Ала-чурттуу Улут дайымын чылдарында күчүлү совет арталары болун бала-лып чытпес алдар-биле бүргөн. Ам Кызыл шылден амгы үенин рективиг установкаларын эртин турары бо.

Шери парадин чурттуу алаарга уду камгалаттын эвент-ракета салдырлары үламчылаан. Коммунист партиянын болгаш совет улустун доктары салгыш салдыктын азындала агаардан камгалат шеригери бирги классын дайымы техника-биле хандыр-тыган. Олардын холунда болуш башкартырар ракеталарын автоматтык комплекстери, агаар-бойлустун камгалат байлаларына ужура камгалат самолёттар, кылды-лаа мракшыдын секестери бар.

Шөлө — тактика болган оператив-тактика ракеталарын салдырлары күстүл келген. Ракеттеринин чалышкындарын Таран чурт бөлүмү үнөсөп кылган — хей-хей солдаттар, сержантыр болгаш офицерлер Совет Эволюциянын өскөлдөр, металлдары-биле шаңнаткан. Бо чы-

ды кылган бугу өөрдөкө боолашкынын ракетиктер күчүлө «кончүг өки» деп демдек-биле дужаган.

СССР-нин Чесектиг Күштери — совет улустун тайбын күш-ажымынын идегалды камгалаткысы, делегейге тайбынын болгаш аймык чорчутуу чыгуу фактору. Кызыл шөлө шериг парад оон сур-күчүлү, партиянын болгаш улустун кылгымы-болгаш Октябрьдин чаалап алышкындарын алдары-биле камгалатырар бөленин камгалат-лаа калдыктары шиптирлик ойтур шааымынын бээр арталымын база катан көргүскөн.

Фанфаралар чыгылаан. Кызыл шөлө Москванын ажалы чопарынын байымы чыккалынын эгеми — маинфестациянын киржикчилери күстүл келген. Херелдер кылдыр чытпалышкан колонналар палдуун кол кеззең эзелтерин Айырап чап оутур-ларынын кезезине В. И. Лениннин портрети кичи бичүрүчү билдинген. «Улут Октябрь» деп сестер Бөгүн боз. 62 чыл мурнакыч чытпеген. Ленин болган Октябрьдин чурт бөлүмү, ажалы чопарынын чалышкыны — «СЭКП» даян чалышкыны сөз күстүл келди. «Совет Эволюциянын Коммунист партияныга алдары» алдары! алдары! деп, чыккалынар даага кылгы салгылаан.

Шөлдүк ортузуна эвилелешкен республикаларын суделери-биле хуралеткен СССР-нин Судези, Колонналарын кырында СССР Коопсузлукунун — делегейге баштагыш социалист бугу улустун күрүнесин Удезин Хообузуу алдарыгыч транспараттар колонналарын кырында кинески. Оон заматтары — боттарынын күртүгү бугу эзери — бугу эулбас найралын, бижымын турар илей-политикти чалгыс оити халыктары-биле чуртталар.

«Бистия улуг Терези чурттуу» — Совет Социалист Республикаларын Эвилелешкен делегери — деп диктор кылды салгыра, шөлө күчүлү «Ура!» димиреги.

Социалист дем каттыштырылгы чурттарынын туткары, оларын социалист база коммунист тургузушкунга чедикшинерин көргүскөн паномар чыккалынар, оон колонналарын кезезине кичи кирип чор.

«Пролетария интернационализм» — делегейин ажалы чопарынын шылдаттырар болган күчүлү чалышкыны — «СЭКП» даян чалышкыны сөз күстүл келди. «Совет Эволюциянын Коммунист партияныга алдары» алдары! алдары! деп, чыккалынар даага кылгы салгылаан.

Шөлө диктор чалышкыны-биле бургеткен ак-как планета Чер күстүл келди. Оон иштине

Совет Тываның кырында байырлалдың туктары

(Эгеми 1-ги армия).

Чадаана

Хоорайны улестур, тууду, салгы, транспорт болгаш култура коллективтеринин төзөлгө, хей саныг чурттакчылар, өренкичлер Кудурга байымын чыгыш шөлө чыгып эгелген. Чус-чус кызыл тутарын, кылгыр-плакаттарын, Коммунист партиянын болгаш Совет чазактын уауртукчуларын портреттерин чыккалы чалар тууду алганнар.

Байырлалга тураскааткан митинг оон бир шакта эгелген. Оон улус депутаттарынын район Советинин күчүскөн комитетинин даргазы Б. Б. Чоюк ажалыч, районун ажал-ишчилерин эрткин оон айларга күш-ажымы чедикшинерин чыгылаанга тымшырган. Районун мурнак коллективтери — Чыдаанын мурнак ажалыч чедикшинеринин бугулуш кем чыгып планна 103,5, продукция сабырарынын планна 100,7 хуу күстүскөн. Хоорайда 336 дугарыг орук-тууду, септеге чыгуу капитал септеге планна 100,3, автобазанын чыгышкыны чык сөөртүрүгү планна 127,4, оон сайгарарынын — 102,8 хуу боттадырган. Социалист чарыштын тилекчилери коллективтеринин саныга киргенер. Автобазанын чыгышкыны Сергей Сат, Николай Кудок чык сөөртүрүгү 4 чыл планна күстүскөн.

Тываның аар улустурунун байымы — В. И. Ленин аттыг «Тыва даг-дугу» комбинаттын ажал-ишчилери Октябрьдин социалист Улут революциянын 62 чыл оюна чамык чедикшинерди уткаан. Улустур бугулушкыны иштин ажал-ишчилери иштин продукция бугулушкыны планна эрткин чылдарында хандыр келеткен, а «Тыва даг-дугу тууду» болган 42 дугарыг тууду эргелдеринин тууду. Жуларын кылмак ажалычын түнүсчелде, ажал-ишчилеринин кудумчуларында чаа-ла чуртталга байымын немешкен.

Байырлал чыккалынд колонналарын каас-шник кеттирине спортчулар, школарлар баштаан. Оларын сөбеле ажал-ишчи коллективтеринин төзөлгө, бугулушкыны мурнакчылар эрткин.

Ордумак школа, районо, № 1468 орук-бугулушкы эргелде, мурнак ажал-ишчи, 585 КМК коллективтерин баштаан ажалыч чопарынын Улут Октябрьга тураскааткан чыккалы Бай-Хаак суурга болун эрткин.

Район төвү Каа-Хем суур байырлал шичи кирген. Дугу мадага Улут Октябрьга тураскааткан байырлыг митинг болган. СЭКП Кызыл райкомунун бирги секретары К. Н. Шулуу чыгылаанга байыр чедирип, сөз алган. Саачы Борис Сат, даа эштер чыккалынд киржикчилерин байыр чедирип, чык чыгылаан. Боттарынын ажал-ишчилери амдарал-чуртталга дээш Коммунист партияга болган Совет чазак чуреткин хандындан өөрүп четтиришкенин чыккалы чедикшинерин дээш, оонгу беш чылдын планын даалаа улун кирип дээш улам шу-дургу ажалдарында долу шиптирлерин көргүскөнер.

Ак-Довурак

Тываның аар улустурунун байымы — В. И. Ленин аттыг «Тыва даг-дугу» комбинаттын ажал-ишчилери Октябрьдин социалист Улут революциянын 62 чыл оюна чамык чедикшинерди уткаан. Улустур бугулушкыны иштин ажал-ишчилери иштин продукция бугулушкыны планна эрткин чылдарында хандыр келеткен, а «Тыва даг-дугу тууду» болган 42 дугарыг тууду эргелдеринин тууду. Жуларын кылмак ажалычын түнүсчелде, ажал-ишчилеринин кудумчуларында чаа-ла чуртталга байымын немешкен.

Байырлалга тураскааткан митинг оон бир шакта эгелген. Оон улус депутаттарынын район Советинин күчүскөн комитетинин даргазы Б. Б. Чоюк ажалыч, районун ажал-ишчилерин эрткин оон айларга күш-ажымы чедикшинерин чыгылаанга тымшырган. Районун мурнак коллективтери — Чыдаанын мурнак ажалыч чедикшинеринин бугулуш кем чыгып планна 103,5, продукция сабырарынын планна 100,7 хуу күстүскөн. Хоорайда 336 дугарыг орук-тууду, септеге чыгуу капитал септеге планна 100,3, автобазанын чыгышкыны чык сөөртүрүгү планна 127,4, оон сайгарарынын — 102,8 хуу боттадырган. Социалист чарыштын тилекчилери коллективтеринин саныга киргенер. Автобазанын чыгышкыны Сергей Сат, Николай Кудок чык сөөртүрүгү 4 чыл планна күстүскөн.

Байырлалга тураскааткан митинг оон бир шакта эгелген. Оон улус депутаттарынын район Советинин күчүскөн комитетинин даргазы Б. Б. Чоюк ажалыч, районун ажал-ишчилерин эрткин оон айларга күш-ажымы чедикшинерин чыгылаанга тымшырган. Районун мурнак коллективтери — Чыдаанын мурнак ажалыч чедикшинеринин бугулуш кем чыгып планна 103,5, продукция сабырарынын планна 100,7 хуу күстүскөн. Хоорайда 336 дугарыг орук-тууду, септеге чыгуу капитал септеге планна 100,3, автобазанын чыгышкыны чык сөөртүрүгү планна 127,4, оон сайгарарынын — 102,8 хуу боттадырган. Социалист чарыштын тилекчилери коллективтеринин саныга киргенер. Автобазанын чыгышкыны Сергей Сат, Николай Кудок чык сөөртүрүгү 4 чыл планна күстүскөн.

Байырлалга тураскааткан митинг оон бир шакта эгелген. Оон улус депутаттарынын район Советинин күчүскөн комитетинин даргазы Б. Б. Чоюк ажалыч, районун ажал-ишчилерин эрткин оон айларга күш-ажымы чедикшинерин чыгылаанга тымшырган. Районун мурнак коллективтери — Чыдаанын мурнак ажалыч чедикшинеринин бугулуш кем чыгып планна 103,5, продукция сабырарынын планна 100,7 хуу күстүскөн. Хоорайда 336 дугарыг орук-тууду, септеге чыгуу капитал септеге планна 100,3, автобазанын чыгышкыны чык сөөртүрүгү планна 127,4, оон сайгарарынын — 102,8 хуу боттадырган. Социалист чарыштын тилекчилери коллективтеринин саныга киргенер. Автобазанын чыгышкыны Сергей Сат, Николай Кудок чык сөөртүрүгү 4 чыл планна күстүскөн.

Хову-Аксы

Тываның металлургиянын сууру — Хову-Аксы байырлада каас-шник шиметтинген. Чери шыма алы берген кылгыш ак хуу кудумчуларын, агаар-бойлусту улам-ырып-сылып баштаган. Комбинаттын школарын эмилгенерин болгаш суурини бугулушкыны камгалат кылдыр туктар кинески, лозуннар, плакаттар-лаа эмгекч.

Шеврени, салыг кеттиген чон суурини Култура байымыне утуй мыглан кээл турган. Октябрьдин социалист Улут революциянын 62 чыл оюна тураскааткан байырлыг чыккалы Хову-Аксынын ажал-ишчи коллективтерин чыгып кээ эгелден ол.

Байырлыг митингин «Тыва моталы» комбинаттын парток секретары В. Б. Петров ажалыч, чыккалы чонга байыр чедирип, чык чыгылаан.

Байырлалдын чыккалынд 1 болган 2 дугар школарын кол колонналарын ажалыч. Школарын айырап-чорлур колонналарын мурнак-чорлур эрткин.

Республиканын мурнакты бугулушкынын бирээзи «Тыва моталы» комбинаттын колонналарын мурнуку олурунуга гидрометаллургия, энергия пектеринин коллективтери.

Байырлалга тураскааткан митинг оон бир шакта эгелген. Оон улус депутаттарынын район Советинин күчүскөн комитетинин даргазы Б. Б. Чоюк ажалыч, районун ажал-ишчилерин эрткин оон айларга күш-ажымы чедикшинерин чыгылаанга тымшырган. Районун мурнак коллективтери — Чыдаанын мурнак ажалыч чедикшинеринин бугулуш кем чыгып планна 103,5, продукция сабырарынын планна 100,7 хуу күстүскөн. Хоорайда 336 дугарыг орук-тууду, септеге чыгуу капитал септеге планна 100,3, автобазанын чыгышкыны чык сөөртүрүгү планна 127,4, оон сайгарарынын — 102,8 хуу боттадырган. Социалист чарыштын тилекчилери коллективтеринин саныга киргенер. Автобазанын чыгышкыны Сергей Сат, Николай Кудок чык сөөртүрүгү 4 чыл планна күстүскөн.

Кызыл-Мажалык

Октябрьдин социалист Улут революциянын 62 чыл оюна тураскааткан байырлыг митингге Барыш-Хемик райуускомунун даргазы С. Т. Амырбат чыгылаанга байыр чедирип, чык чыгылаан. СЭКП-нин XXV съездинин салган соругаларын база оонгу беш чылдын планын даалагаларын болгаш социалист хулааскелерин долору база ажал күстүскөн дээш районун ажал-ишчилеринин эрес-шудуру ажаллап турарын өскөлдөр демделеп, улус ажал-агында келди алыган чамык чедикшинерин, шиптирлерин жуурлук айтырларга болган оон соругаларын соругаларга докталаан.

Оларын соодаан В. И. Ленин аттыг «Тыва даг-дугу» комбинаттын коллективте, бугулушкынын мурнакчылары, «Тыва даг-дугу тууду» болган 42 дугарыг тууду эргелдеринин туудуларын чораннар. Кичи бугулушкыны оонда өөрүшкү, байырлалдын хулушкыны чынаан. Коммунист партияга, Совет чазакка өөрүп четтиршишкенин сестери хоорайнын кулумчуларына чыгылаан.

Байырлалдын чыккалынд 1 болган 2 дугар школарын кол колонналарын ажалыч. Школарын айырап-чорлур колонналарын мурнак-чорлур эрткин.

Республиканын мурнакты бугулушкынын бирээзи «Тыва моталы» комбинаттын колонналарын мурнуку олурунуга гидрометаллургия, энергия пектеринин коллективтери.

Байырлалга тураскааткан митинг оон бир шакта эгелген. Оон улус депутаттарынын район Советинин күчүскөн комитетинин даргазы Б. Б. Чоюк ажалыч, районун ажал-ишчилерин эрткин оон айларга күш-ажымы чедикшинерин чыгылаанга тымшырган. Районун мурнак коллективтери — Чыдаанын мурнак ажалыч чедикшинеринин бугулуш кем чыгып планна 103,5, продукция сабырарынын планна 100,7 хуу күстүскөн. Хоорайда 336 дугарыг орук-тууду, септеге чыгуу капитал септеге планна 100,3, автобазанын чыгышкыны чык сөөртүрүгү планна 127,4, оон сайгарарынын — 102,8 хуу боттадырган. Социалист чарыштын тилекчилери коллективтеринин саныга киргенер. Автобазанын чыгышкыны Сергей Сат, Николай Кудок чык сөөртүрүгү 4 чыл планна күстүскөн.

Бай-Хаак

Дугу эргетинин 11 шакта СЭКП Тыва райкомунун болган райууском байымын чыгып «Тыва даг-дугу тууду» болган 42 дугарыг тууду эргелдеринин туудуларын чораннар. Кичи бугулушкыны оонда өөрүшкү, байырлалдын хулушкыны чынаан. Коммунист партияга, Совет чазакка өөрүп четтиршишкенин сестери хоорайнын кулумчуларына чыгылаан.

Байырлалдын чыккалынд 1 болган 2 дугар школарын кол колонналарын ажалыч. Школарын айырап-чорлур колонналарын мурнак-чорлур эрткин.

Республиканын мурнакты бугулушкынын бирээзи «Тыва моталы» комбинаттын колонналарын мурнуку олурунуга гидрометаллургия, энергия пектеринин коллективтери.

Байырлалга тураскааткан митинг оон бир шакта эгелген. Оон улус депутаттарынын район Советинин күчүскөн комитетинин даргазы Б. Б. Чоюк ажалыч, районун ажал-ишчилерин эрткин оон айларга күш-ажымы чедикшинерин чыгылаанга тымшырган. Районун мурнак коллективтери — Чыдаанын мурнак ажалыч чедикшинеринин бугулуш кем чыгып планна 103,5, продукция сабырарынын планна 100,7 хуу күстүскөн. Хоорайда 336 дугарыг орук-тууду, септеге чыгуу капитал септеге планна 100,3, автобазанын чыгышкыны чык сөөртүрүгү планна 127,4, оон сайгарарынын — 102,8 хуу боттадырган. Социалист чарыштын тилекчилери коллективтеринин саныга киргенер. Автобазанын чыгышкыны Сергей Сат, Николай Кудок чык сөөртүрүгү 4 чыл планна күстүскөн.

Байырлалга тураскааткан митинг оон бир шакта эгелген. Оон улус депутаттарынын район Советинин күчүскөн комитетинин даргазы Б. Б. Чоюк ажалыч, районун ажал-ишчилерин эрткин оон айларга күш-ажымы чедикшинерин чыгылаанга тымшырган. Районун мурнак коллективтери — Чыдаанын мурнак ажалыч чедикшинеринин бугулуш кем чыгып планна 103,5, продукция сабырарынын планна 100,7 хуу күстүскөн. Хоорайда 336 дугарыг орук-тууду, септеге чыгуу капитал септеге планна 100,3, автобазанын чыгышкыны чык сөөртүрүгү планна 127,4, оон сайгарарынын — 102,8 хуу боттадырган. Социалист чарыштын тилекчилери коллективтеринин саныга киргенер. Автобазанын чыгышкыны Сергей Сат, Николай Кудок чык сөөртүрүгү 4 чыл планна күстүскөн.

Шагаан-Арыг

Улут Октябрьдин 62 чыл оюна тураскааткан социалист чарыштын болган оонгу беш чылдын дөрткү чылдын оон абалынын түнүсчелерин Улут-Хем районун соо-ластарынын ажал-ишчилерин бугулушкынын алган, организа-

Байырлалга тураскааткан митинг оон бир шакта эгелген. Оон улус депутаттарынын район Советинин күчүскөн комитетинин даргазы Б. Б. Чоюк ажалыч, районун ажал-ишчилерин эрткин оон айларга күш-ажымы чедикшинерин чыгылаанга тымшырган. Районун мурнак коллективтери — Чыдаанын мурнак ажалыч чедикшинеринин бугулуш кем чыгып планна 103,5, продукция сабырарынын планна 100,7 хуу күстүскөн. Хоорайда 336 дугарыг орук-тууду, септеге чыгуу капитал септеге планна 100,3, автобазанын чыгышкыны чык сөөртүрүгү планна 127,4, оон сайгарарынын — 102,8 хуу боттадырган. Социалист чарыштын тилекчилери коллективтеринин саныга киргенер. Автобазанын чыгышкыны Сергей Сат, Николай Кудок чык сөөртүрүгү 4 чыл планна күстүскөн.

Байырлалга тураскааткан митинг оон бир шакта эгелген. Оон улус депутаттарынын район Советинин күчүскөн комитетинин даргазы Б. Б. Чоюк ажалыч, районун ажал-ишчилерин эрткин оон айларга күш-ажымы чедикшинерин чыгылаанга тымшырган. Районун мурнак коллективтери — Чыдаанын мурнак ажалыч чедикшинеринин бугулуш кем чыгып планна 103,5, продукция сабырарынын планна 100,7 хуу күстүскөн. Хоорайда 336 дугарыг орук-тууду, септеге чыгуу капитал септеге планна 100,3, автобазанын чыгышкыны чык сөөртүрүгү планна 127,4, оон сайгарарынын — 102,8 хуу боттадырган. Социалист чарыштын тилекчилери коллективтеринин саныга киргенер. Автобазанын чыгышкыны Сергей Сат, Николай Кудок чык сөөртүрүгү 4 чыл планна күстүскөн.

Байырлалга тураскааткан митинг оон бир шакта эгелген. Оон улус депутаттарынын район Советинин күчүскөн комитетинин даргазы Б. Б. Чоюк ажалыч, районун ажал-ишчилерин эрткин оон айларга күш-ажымы чедикшинерин чыгылаанга тымшырган. Районун мурнак коллективтери — Чыдаанын мурнак ажалыч чедикшинеринин бугулуш кем чыгып планна 103,5, продукция сабырарынын планна 100,7 хуу күстүскөн. Хоорайда 336 дугарыг орук-тууду, септеге чыгуу капитал септеге планна 100,3, автобазанын чыгышкыны чык сөөртүрүгү планна 127,4, оон сайгарарынын — 102,8 хуу боттадырган. Социалист чарыштын тилекчилери коллективтеринин саныга киргенер. Автобазанын чыгышкыны Сергей Сат, Николай Кудок чык сөөртүрүгү 4 чыл планна күстүскөн.

Шүлүк кыдыраажындан
КЕЛИРҮЕ

Бөмбүрөктүн чамдык кезин шуурганга чулбарлаткан.
Бөдүүн чакты дардал, мөгө саза баян оозораткан.

Дарымын иш көксү-хараңа ажытса-даа,
Дарга хүн дөш өлүм билбей сокуп турар

Актыг шым дөш Вьетнамың маадыр чову
Амгы чаштың келир өйү тийген алдыр.

Бөмбүрөктин өскө кезин кечик шыпкан
Бөдүүн чову сүлдөс, айке оозу изаң.

Демиселге дуулаалың каяктыңаң
Дээди шының иайырамы-тайбың чол дээң.

Чуртум үнүм бодум үнүм кылып алгаш,
Шуудун бодун, чулуруруун сагынмас мен.

Узун тайбың күзүңериниң бирөөң мен,
Угу ады араттарың төлөөң мен.

Партияңи сизин болуп дилтер эргезиң
Баштыңымыс Ленинниң номинал, чагың

Бөмбүрөктин чамдык човун каттыштырар,
Мөгө хүнүнү үнүм келир шаты катар.

Чүс-чүс чылар эркен туудун Ленинни
Чүрөк бурн ыры кылдыр хулдура бээр.

Октаргайың кырын шыа чагыса-ла туу —
Октябрыңды кызыл тугу кыякың үнөр.

М. ДОРЖУ.

ОБЬ ДАЛАЙ ЭРИИНГЕ

Обь далай эринде мен
Оожум, шөпчөң олуру мен.
Хазытарын салбак булуу
Хатка азыр чайганып тур.

Шоова, сарыг карах
шоонда
Шолбанналган өөрүшүңү
Шагаан-Арыг далайыңче.

Ю. КӨНЗӨГЕШ.

ТООЛАЙТЫ

Бөгүч бисте Тоолайтын
«Чернид эй-не ортузу» —
Бөдүүн сөстөр, ылтың айт
дег,
Челпик үңгөң, чоңда тараан.

Доору акый, эки Коля
Кочук эпити шайлап орап,
Чартык, бүүдү үдүт-хүңсүр
Черке чоңуу кыйгыра бээр.

С. МОЛДУРГА.

ЧЕЛЭЭШ-ТОРГУМ

Дыткан дүк дег шаарарган ак-хуу будот
Дыммыраа чачыңа худуп эрте бодот.

Доору акый, эки Коля
Кочук эпити шайлап орап,
Чартык, бүүдү үдүт-хүңсүр
Черке чоңуу кыйгыра бээр.

Салбакталды бамды келген черте ужуң
Шалкын хеминиң сарыңыңа өттүрөс дээң.

Шоова, сарыг карах
шоонда
Шолбанналган өөрүшүңү
Шагаан-Арыг далайыңче.

КАЯ, ЧҮҮ БОЛУРУА?

- Фидармонияга ноябрь 8-9 хүнеринде РСФСР-ниң алдарың артың В. Шубарин концерт көргүзөр. Эгелээри 18, 20, 30 шактарда.
«Исице» Култура бажыныга ноябрыңиң 9-та «Бистиң албан-хүлээлгесибиз» деп темалык кезеж 19 шакта болур. Ноябрь 10-да школарчыл арзынга шык-раа-шакыр, маргылаады 12 шакта эгелээр.

- Тура коллективтериниң арзынга баскетбол маргылаады 10 шакта эгелээр. Ноябрь 9-10 хүнеринде стол теннизинге «Спартак» эки тура спорт интеллигенци бирге чер дээш маргылаады 10 шакта эгелээр.
«Шыдыраа клудунга шыдыраага дүргөн ойбарының маргылаады бөгүн 10 шакта болур. Ноябрь 9-та ССРЭ-ның спорт мастеринге кандидат Н. Шингирин шыдыраалаар күздүңдигер-биле хары утга ойнаар. Эгелээри 10 шакта.
«Култураның болаш дымшанналың Гастелло» аттың паригының теннис залында ноябрь 8-те маргылаады болур. Эгелээр 10 шакта.
«Партиям спорт шөлүңге баг катарының маргылаады ноябрь 9-та 11 шакта эгелээр.

ООҢ АЖЫЛЫНДАН ТАВАРЫЛГАЛАР

Совет милицияның хүнүңге

Совет Армияга албан хүдээлгелеринде халажып келгенериниң чамдызын хоорайга шагдаалап ажылдарын шериң комиссарыңдан сүмелээр. Бирлай Монгушович Арга-оол шериң шийелин шагдааның формасы-биле содуй келгеси. Шериңниң элжиг сагыла-чурумунга дээди диккан эр чоңунуң херези камгалаар херекке шагдаанын шугуу-биле улаштыр турган. Хүлээлге берге болуш харысалгалыг.

Кызыл хоорайың Каз-Хем кудумчууа бүүдүрүп, албан органдарыңа черлеринде шала-лаак турган. Ножа бажыңар бөзүп эки көзүңүз, куу тумай. Чагыларда сайгалтаанна чытпа сомазы көстүр. Келдерей соок дүңсө. Ол кудумчулаа магазыңга элжиктиң дааш болган дугайыңда мезел келген Магазын ишти чырык, иңда чүв-даа көзүңүз. Бирлай Арга-оол серемчиледи-биле сонга өттүр көргө, баартың артыңда кара шалап шимчеш дээң.

Аваангыры-биле ооң балдызын ушта шаапкан, иңчалыда ол шагдааже халый бергеш, эрик ажыр эрэмке кир тургаш берген. Оон халыңды адырлар ужур чок, халың боостаже чоокшүлээн. Шалкын атыма демиселдиң соода анык эр Арга-оол болууан ийиң катал белгис хире узун, мелегер кижини эрикче үндүр сөөртүп келген.

Бир катан элээлгиде дежур-ийлашканың соода Бирлай Монгушович Узуг-Хеминиң эрик кырын дургаар бажыңка. Хем чаактай берген. Коргулчу дег чөсчөр сүр-жүп бадып, шийелдиң иткениң чылар. Көрүңүк дег кылдың чык кырында өөрнөкчү оолдар хөгүтү алжак алы-кышкы-биле ойнап турганнар. Дүжүнда белгик терек кырында ала сазакан оолдарже көрүп алгай, узун жүдүрүң сораңнадың, шажыгайдыр эткелээр-даа. Дош ам-даа чуга, бустур бола ай-мылдың деп Бирлай Монгушович боданың чорда, дичалдың бе дээң шыкын сузда дааш уңгөң соода, өг оруу хире дош оюнуң кырында дөрт оол шапкын агым-биле хем ортуңуңе балдыкың. Норткан оолдарың алгы-кышкың оңу девиделиңкиң. Сайда дона берген чырык хем чыткан. Та кайны тыткың келген күш, хемени доң черден хоора тырткан, өртгөндүрүн үзө соккан, сүт-же хемелес, оолдарың соо-биле бамдык. Чен дош ара-зы-биле оолдарга челе берген. Хем дүвү көзүңүз келер чырык көк чүвө. Оолдарың хемге олурткан, эрикче сымк черге челиң кээри-билек, чарыктан кирген сүр дөзүл келген. Иңчала-даа хем чүвө куртак хире болган. Оолдарың ала-илери болган школа дарааның Бирлай Монгушовичиң өөрүп четтиргениң илерткениңер.

Орунда турар. Ооң чаны-биле шагын дөрт үеинде эрикче машинда черде үзүл-төлбөс. Кышкы дүвүнү өттүр бөзүн орук дургаар өттүр чичилер каржы-солчун агын келир. Бо хоорайда Чорук кижилери үзүбес Аймадыр чоруп турар, чүвү-дүрүп болур. Бир-Хем рай-куткочунуң иштики херектер кидикениң салбыр командиринге Бирлай Монгушович Арга-оол 1964 чылдан бээр ажмалда турар. Бо арзында ол бодунуң кады ажмалда турар эң-өөрүңүң болгаш чурттакың чоңунуң хүндүткени оонашкан ажылдарыңа кызыма-биле, биче сесткилдиңизме бадтылак келген. Ол хөй-ининиңг ажалыңа илелкейиң-биле кырып турар. Школада төрелдер комитетиниң кезигү-нү. Ол боду үш үрүңүң дадым. Узуг-Хем уруу Любобу Бирлагына оң кластың чедипкиниң дооскан, дара-ныкы бооп ажмалда турган. Ам Кызылдың башкы инсти-туудуңда өөренип турар. Огу Александр Совет Армияның албанында, биче уруу Роза 9-класска эки өөренип турар. Хөй чылда ажылдап келген, арга-дуржуглазы улут, милицияны старшиназы Бирлай Монгушович Арга-оол — аныктырың (чаа ажылдап келген шагдааларың) дадым-ныкымы. Ооң дадымып турганы Школада Алай-оол ола-ла ажалың шугуу-биле депшип үңсөң, Ала-оол Петухов ам Ленинградта милицияның дээди школасында өөренип турар. Чазак оң ак сесткилдиң ажалың бедиң-биле үвөлөп көргөң, Кызыл Тук орден-биле шаңнаан. Ооң хөрөңдө «Ак сесткилдиң ажалың келген дээң» деп медалың шугуу черелери болган «Милицияның тергениң» деп демлек бар. Хүндүлүг бажыңка-биле хөй уула шаңнаткан. Милицияның хоочуну Б. М. Арга-оол дайыңың албан ак сесткилдиң ажалыңың шаан. А. АРАПЧОР.

Медээлер

СОРУЛГАЛАРНЫ ТОДАРАТКАН

РСФСР-ниң Чурукчулар эи-делиниң анык искусстволер-тер болгаш чурукчулар-биле ажал чорудар комиссияның пленарлыг хуралы болган. РСФСР-ниң Чурукчулар эи-делиниң баштаар чериниң секретары О. Комозуң, Ленинградтан чурукчу А. Я. Яков-левтиң, Москвадан чурукчу О. Филалетичиниң, Кызылдан чурукчу С. Сары-оолдуң ССЖП ТК-ның «Идеолугу, политика-к и жиздиң елгиге ажалды улам ийиң экиндер дугайында» доктаалыга хамаарыштыр анык чурукчу-ларың кылып турар ажыл-дарыңың болгаш ол талазы-биле эвиеле бүрүзүңиң сорул-галарыңың дугайында толар-гай чугааларың хуралга дың-наан. Н. КОСЕНКОВА.

СЕМНАР

Республиканың башкылар билин бедилер институту эге класстар башкыларының методиктиг, каттыжымшыкы-ның удуртукчуларының семинар эрттирген. Семинарның кол темазы: «Амгы үеңиң кичээлдеринге негелделер». Семинарга келген башкылар эге класстарың кичээлдеринге хамаарыштыр негелделер дугайында лекцияларың дың-нааннар. Ол мыккан Кызыл-дың № 2, 11 школарының эге класстарың дуржула-ды башкыларының кичээлде-ринге олурдушканнар. К.У. МОНГУШ.

ДУЖУТКЕ ТУРАСКААДЫП

Бо чамың школарың до-гаандар янзы-бүрү чектерини, мыштарың олуртуп турган бис. Олардың үнүп өскени аажок. Школарың теленизыңа огу-рен, помидор, перец, редиска чижектиң нога аймаан база чектерин тарымчыска ба-за эки үңгүдээң. Ол участкашко школарчыларың чамың дымшан-ныла эки ажылдааның ийиң түшелди болган. Чаагай дүжүт байыралам Кызыл-Мажалык школасында биология бажыкы С. Ооржақтың удур-тулгазы-биле созуң эртен. Класс бүрүзү алаң атууга дүжүткө тураскааткан хана-солууларың үндүргүзүң. «Хлеб барда ыр болур», «Дүжүттүң байыралам чүр-тувуста димиреп тур», «Э-абек дүжүт», «Чымырганаз», «Тараа» болгаш өскө-да аттың хөй хана-солуунар школа-ның улуг залыңа астыңы-лаан. Т. КЫРГЫС.

ЧАА ЧЕМПИОН

Шыдыраага республика на-йыссылдыгы чемпионы ат дээш маргылаага эң шыраак 30 шыдыраагы киришкен. Оларын арзында ат-сүра-гың, шыраак спортчулар хөй болган. Маргылааның сөөлү салым бүрүңү хун болган. Турнир табылганын баштап турган каймы-даа 6,5 сан-нарың А. Кольчиков биле В. Заворин эң сөөлү салыла шыраак шыдыраачылар Вл. Бузыквас, Д. Ондар олар-биле укуражы берген. Каймы-даа анык, иңчала-даа бе-диң арга-дуржуглазы А. Кольчиков биле Вл. Бузыквас-тың салымга Бузыквас ут-наң. Маргылааның сөөлү са-лыгырың төңгөң соода А. Кольчиков, В. Заворин болган Д. Ондар олардың шугуу-нун саны ден, 6,5-6,6 болган. Ийчангаң судья коллежың сү шыдыраачыларың ойлаң шугуу салгыларың түңгөң-дерин түс-тууңда санап үн-дүрүн тургаш, А. Кольчиков чемпион деп санаан. Ийиң черде Тыва АССР-ниң Дээди судунуң ажалдамык Даш-оол Силва үнүгүңе «Сев-ро-Восток» электромотажтар дөрткү разрядтын монтажиң Виктор Заворин болган. Шыдыраага 1979 чылдың Кызыл хоорайың чаа чемпиону 18 харың Андрей Кольчиков Кызылдың педаго-гика институтунуң физика-математика факультетиниң бирги курууңда өөренип ту-рар. Маргылааның түңгөң-дүрү республика чемпионың кырың беш эң шыраак спортчуларың илереткен. В. ЧАДАМБА.

БАШТАЙГЫ КҮҮСЕДИГЛЕРИ

Батуминың дельфин азыраар черинде ийи дельфиниң бол-гаш кижиниң киржиследи-биле тускай көргүзүлэр эгелээң. Олар сүз хөлбээни дургаар шы-вааннады эпити эртер. Дельфинер өөредикчи Георгий Писова оларын эириңиң чыдык оол болурун келип азы-наң. Ийиңдир дөңсө илалың көргүзүп программазыңың бир номады. Колонда дүлээр үш дель-фин сүз кырында кылган бедил-дээш кырыңе хары утга үнө халып келир. Далайың ола-дуг амтаннарың кирең чер байтык, сымк сүдүң черже чоок шурарыңдан бөзүн сест-тирин бодол көрөң, оларын мынар үнө халың бээр кылдыр өөредир нарин херек. Эже-ши дельфинер сүз кырында бөзүккө аскан дээрлик шид-тин өттүр бөңсө халкың. Күү-сөйдүр чүдүлдер-де хөй. Далайың балык ажыл-агыйыңың болгаш океаногра-фияңың бүү-эвиле эртем-шиңчиле институтунуң эртем салбырыңга бо далай амтан-нарың өөредириниң болгаш киж-же оларын чаңкытырың өө-редириниң келекчилери эртем ажылдакчылары Т. Цеподзе, Г. Геджадзе, В. Карабашың олар болган. «Өөредикчилер» болур хүлээлгесин дессерова-ныктер Г. Писова болгаш С. Суглобов кызыма күүүсөдип турар. Олар дельфинерге улам нарын чаңкыдырың, күүүсөдөлери онал шидап тюралар. Батуминың 12 дельфинери ам 30 ажык янзы-бүрү коман-далары күүүсөдип билдер. Холду ору чаңкытарга олар сүдүдүн үш метр чедир бедиле ушта халыкка бээрлер. Хөй-биле доллардыр шимчешкини көргүзүрө кудуруңга дай-дыр турупкан, дээскил эгел-дээр. Команда аайы-биле сүд-дү хемде кижини ола-бо өөр-түр, «баскетбол-даа», «волей-бол-даа» ойнаар. — Ийиң-даа болза, дель-финер аажок усааның, эки сактымак деп чугаалап шы-даас деп, институтуң баш-тайың сүз чөмшөткөргө шин-челер кидикениң эртемчи-ниң З. Болквадзе түңгөңдө. Чыккылаар, дельфин элэң-көш ай болгонда бөмбүктү ту-дуп аларын утпаан, а дээрлик-че барып кирип октаарың утту-каны болур. Сүзүң октаарың бөмбүктү, оңу соода дээрлик-че эскээр кылдыр өөредип, дээрлик дүңкыча кедирип ал болур деп чүвө оларын бажы-ныма чере кирбес. А дээр-ликте баштай эскээр кылдыр өөредире оңу күүүсөдип шид-тин болур-дур. Дельфинери өөредип тура-бис оларын моон сондоор ажыл-агыйыңа ажылдап болу-рунун арзын бодол турар бис. Бо далай амтаннарың бажыңтарың көргөлдөшкөн дил-дел тып, балык тудар сүдүң келгиче эдилер чоруп арза-мы, четкиже кирип мынар ша-бар бе деп чүвөңи тодарайды болур. Ийиңе турсаң командалар күүүсөдөлери бо таварылаада ажы-гыттыңың болгаш. Ий-чангай дельфинериң дил-дел тып, балык тудар сүдүң келгиче эдилер чоруп арза-мы, четкиже кирип мынар ша-бар бе деп чүвөңи тодарайды болур. С. БЕЛЬСКИЙ, СЭТА-ның корр. Батуми.

телевидение

НОЯБРЬ 8-ТЕ БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН 10.00 — Медээлер, 10.20 — Эртеңги гимнастика, 10.45 — Молдав ССР-ниң узуг ташы-зының Куренунин «Жок» ан-самблиниң концерти, 11.20 — Улетуртуп болгаш көзүң ажал-агыйыңың ажал-шыңиле-ри—1979 чылдың ССР-ниң Кү-рүңе шаңнааларының лауреат-тары, 12.20 — «Найрал» — аныктырың маргылаады, Спортуче гимнастика талазы-биле аныктырың делегей маргылаады, Минскиден дам-чыдыла, 13.20 — Эртем бол-гаш техника талазы-биле 1979 чылдың ССР-ниң Күрүңе шаңнааларының лауреаттары, 14.05 — «Шериң оркестриниң дугайында сактымыкың», Фильм-концерттиң баштайгы көр-гүзү, 15.00 — «Денис Короб-левтун кайгамчыктың ужу-раллары», Уран-чечен теле-фильминиң баштайгы көрүзү, 1-ги серия, 16.50 — Литера-тура, уран чүвү болгаш ар-хандык талазы-биле 1979 чыл-дың ССР-ниң Күрүңе шаң-нааларының лауреаттары, 17.20 — «Цирк аренамыда», 18.05 — «Москаның даштык аалчылары», 18.20 — Муль-фильмдер программазы: «Ко-маның ужураалары», «Хоглуг карусел», «Алып манас», 18.50 — «А. Пахмутованың ырла-ры», Фильм-концерттиң баш-тайгы көрүзү, 19.45 — «Топ телевидениениң экранында эң баштай, «Мистер Мак-Кинди-лик дөңсөң», 1 болгаш 2-ги серия, Уран-чечен фильм, 22.30 — «Уе», Информастыг программа, 23.05 — «13 стул-дар» Телегеатр, 00.15 — 00.55

«Стартче чалап тур», Доку-менталдыг телефильминиң баш-тайгы көрүзү, Тонгенде — медээлер. НОЯБРЬ 9-ТА БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН 10.00 — «Уе», Информастыг программа, 10.40 — Эртеңги гимнастика, 11.05 — «Силвер, ада-илер», 11.35 — «АВВГД-ейка», 12.05 — «Эки бараан-нарын хөйүң», 12.35 — «Эр-теңги почта», Музыкалыг про-грамма, 13.05 — «Тикшичи-лер», Фронтуну өңүктөриң клубу, Соңгу флоттун хоотун-нарың укуражымшыкың, 14.20 — «Музейлерде болгаш делегей залларында», Күрүңе-ниң орус Музейи, XVIII век-тин скульптурасы, 14.50 — «Де-нис Короблевтун кайгамчыктың ужураалары», Уран-чечен теле-фильминиң баштайгы көрүзү, 2-ги серия, 15.55 — «Бил-динтир-даа бол эадептиң», Дамчыдылганы профессор С. П. Каплина чорудар, 17.00 — Хоккей талазы-биле ССР-ниң чемпионы, «Спартак» — «Крылья Советов», В. И. Ле-нин аттың Топ стадионуң Спорт ордунуңда дамчыла-ла, 19.15 — «Бо кайгамчык холдар», Документалдыг теле-фильм, 19.40 — Делегетиниң уруглар чымыга, «Хоглуг но-татар», Анык вокалестериниң концерти, 20.40 — «Дээр-Чер», Күрүңениң Моссовет аттың үзегерин театрының фильм-иниңиң баштайгы көрүзү, 22.30 — «Уе», Ин-формастыг программа, 23.05 — 00.50 — Эң шилдик совет гимнастар-ның үзегерин оюн көргүзү, Лондондан дамчыдыла, Тон-генде — медээлер.

НОВАБЬ 10-ДА

БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН 10.00 — «Уе», Информастыг программа, 10.40 — «Зарла-га чыккалыңар!» 11.05 — Де-мир-орукчуларың Топ Кул-тура бажыңың виолонче-лестериниң ансамблиниң кон-церти, 11.30 — «Буданың», 12.00 — «Совет Эвиелдиге бараан бооп тур мен!» 13.00 — «Тоола аалап келген», Бура-тиңиң телефильми, 1-ги серия, 14.30 — «Көзүңе дамчыла-га», «Казакстаның тарая шөдери», Халктын, 15.00 — «Музыкалыг кино», Дамчы-дылганы Э. Беляева чорудар, 15.30 — «Кино аян-чоруктар клубу», Дамчыдылганы Ю. А. Сенкевич чорудар, 16.30 — Со-вет милицияның хүнүңе, «Чү-ректиң болаагың-биле», Теле-оюкер, 17.00 — Хоккей тала-зы-биле ССР-ниң чемпионы, ИСКА — «Динамо» (Мо-сква), В. И. Ленин аттың Топ стадионуң Спорт ордунуңда дамчыдыла, Чапсарда — «Спортлото» тиражы, 19.15 — «Шугузуң билеп алмыкар мен», Киножурнал, 19.25 — «Бүтү» — Совет милицияның хүнү, ССР-ниң иштики херектер министр Н. А. Шело-гов, 19.35 — «Бо кайгамчык холдар», Документалдыг теле-фильм, 19.40 — Делегетиниң уруглар чымыга, «Хоглуг но-татар», Анык вокалестериниң концерти, 20.40 — «Дээр-Чер», Күрүңениң Моссовет аттың үзегерин театрының фильм-иниңиң баштайгы көрүзү, 22.30 — «Уе», Ин-формастыг программа, 23.05 — 00.50 — Футбол талазы-биле ССР-ниң чемпионы «Спар-так», «Шахтёр», В. И. Ле-нин аттың Топ стадиондан дамчыдыла, Тонгенде — ме-дээлер.

Редактор В. С. ШАРАВИИ.

КИНО

НОЯБРЬ 8-ТЕ «НАЙРАЛ»: «Оңза ылга-выры чок» (2 сериялыг) 9.50, 12.30, 15.10, 17.50, 20.30 шак-тарда. «КАА-ХЕМ»: «Мультифильм-дер чымылдам» 11.40, «Ча-рыш» 13.00, 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда. «ПИОНЕР»: «Улуг кижик апарганымда» 9.14, 12.20, 15.25, «Киночымыда» 11.00, 14.05, «Иванов, Петров, Си-доров» 17.05, 18.50, 20.30 шактарда. «ВОСТОК»: «Боолук кижик» 10.00, 12.00, «Чугаалажымды, акый», 14.00, 17.00, 20.00 шак-тарда. НОЯБРЬ 9-ТА «НАЙРАЛ»: «Ыттавас палка» 9.30, 11.30, 13.10, 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда. «КАА-ХЕМ»: «Мультифильм-дер чымылдам» 11.40, «Иван-ов, Петров, Сидоров» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда. «ПИОНЕР»: «Улуг кижик апарганымда» 9.15, 12.30, 17.00, «Киночымыда» 11.00, «Оңза ылгагыры чок» (2 се-риялыг) 14.05, 19.30 шактар-да. «ВОСТОК»: «Анык Робин Гуд» 10.00, 12.00, «Чарыш» 14.00, 16.00, 18.00, 20.00 шак-тарда.

Редакцияның адреси:

Кызыл Шетяжиң-Кривченко кудумчуу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторнуң 2-24-63, редакторунуң оралкычыларыңың 2-35-24, 2-31-75 харыңсалгалыг секретарының 2-23-35, секретариаттын 2-23-35, партияңымдыраа болгаш совет тургузут кидиктериниң 2-37-13, пропалгата кидиктериниң 2-31-75, култура кидиктериниң 2-23-54, көзүң ажал-агый кидиктериниң 2-21-47, үлдүр кидиктериниң 2-22-64, чага кидиктериниң 2-41-27, информация кидиктериниң 2-20-60, корректорларыңың 2-27-41, бухгалтерияны 2-12-45 содун келбей барганда 2-32-75 телефонче долгаар.

Тираж 16405. Чагыр 20 2573

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНӨР